

תאריך: 28/06/05

7

תיק מס': 5398/03

עד התביעה אחמד ברגותי

נקל לראות כי עד זה איננו נמנה על העדים הבאים לומר את האמת בעדותם, או לשתף פעולה עם בית המשפט שעה שהוא מבקש להתחקות אחרי האמת. מייד עם עלותו לדוכן העדים אטם העד את אוזניו וסירב לענות לשאלות התובעת. לשאלות הסנגור ענה רק לאחר שבירר כי הוא עורך דינו של הנאשם וגם שעה שהשיב אישר את שאינו שנוי במחלוקת ע"י התביעה, דהיינו כי איננו מזכיר כלל וכלל את הנאשם.

ואכן התביעה איננה חולקת כי העד אינו מזכיר כלל את הנאשם, ואף הצהירה כי לא לשם כך הביאה את העד לעדות, אלא על מנת להוכיח את חלקו השני של פרט האישום השישי, חלק אשר אפילו אליבא דכתב האישום הנאשם לא נטל בו חלק. שאלה נכבדה היא לשם מה כלל צריכים אנו להידרש לשאלת עדותו של העד אשר אין מחלוקת כי כלל אינו מפליל את הנאשם, אולם לאור תשובתו של הסנגור כי אפילו עצם קרות האירוע אינו מוסכם!¹⁶, דומה כי אין מנוס מכך.

לא התלבטנו רבות בבואנו להכריע בשאלת העדפת פרוטוקול ההודאה ממשפטו של העד כנאשם על פני עדותו (!) בפנינו, אשר ספק רב האמנם "עדות" ייקרא לה, ומכל מקום אין היא משכנעת. לעומת עדותו השרירותית והמגוחכת של העד בפנינו, עומד פרוטוקול הודאתו של העד במשפטו שלו, בעוד הוא מיוצג ע"י עו"ד. מן הטעמים האמורים מעלה לענין אברהים ע"א חי, מצאנו לנכון להעדיף את פרוטוקול המשפט על פני העדות.

עד התביעה ריאד עודה

גם עד זה, בדומה לפהד שראיעה, תלה את קולר הפללתו הנחרצת את הנאשם, באמצעים פסולים שהופעלו כנגדו במשפטו, אולם גם הוא לא העלה - משום מה - טענות אלו במשפטו שלו.¹⁷ מאותן נימוקים הנזכרים מעלה, המצטרפים לעדותו המגמתית והמתחמקת של העד (התחמק מלהשיב לשאלה האם הוא מכיר את הנאשם, ואף לא ידע למי הכוונה, למרות שנכח רק נאשם אחד בתא הנאשמים), מצאנו לנכון להעדיף על פני עדותו את אמרתו של העד, אשר סימני האמת ניכרים בה בעליל, ובכלל זה העובדה כי כתב אותה בכתב ידו, כי חוזר כחוק טרם גבייתה והוא חתום בתחתית כל דף בה.

עד התביעה אברהים חבישה

עד זה, בעלותו על הדוכן, חזר על הקו של חבריו וגם הוא אישר את הכתוב באמרתו ואת המעשים הרשומים שם, למעט נקודה הנוגעת לנסיבות היכרותו עם הנאשם. לטענת העד, החוקר אילץ אותו לכתוב כי נפצע מידיו של מאג'ד מצרי (אותו, לטענתו, אינו מכיר כלל) שעה שהיו בדרכם לבצע פיגוע הנחת מטען.

בבקשו להרחיק את הנאשם בכל מחיר מן הפללה המפורשת אותה הפלילו, ואגב כך להטיל רפש בחוקר, נשתכחה מאברהים חבישה העובדה הפשוטה כי באמרתו כלל אין מוזכר הנאשם בחקשר של פיגוע מתוכנן, אלא דווקא נראה כי הפציעה היתה במסגרת "תאונת אימונים", כאשר הנאשם החל לשחק במטול רימונים שבידיו, תוך כדי פגישת היכרות של חוליות שונות בארגון. כלומר, לטענת העד כי החוקר ביקש לאלצו להודות כי נפצע תוך כדי הכנות לפיגוע עם הנאשם, אין שחר - אפילו לא מתוך האמרה הכתובה.

ממילא גרסתו של העד אינה משכנעת כלל. העד לא ידע ליתן הסבר של ממש כיצד נפצע. הוא אף לא טרח למסור הסבר של ממש כיצד אילץ אותו החוקר להפליל את הנאשם הפללת שווא ומדוע רק חלק זה באמרתו כוזב ואילו כל השאר נכון.

אל מול כוביו של העד, עומדת אמרתו, אותה כתב בכתב ידו, לאחר אוזרה כחוק ועליה הוא חתום. התנאים לקיום סי' 10 א' מתקיימים, שכן העד מזהה את אמרתו וסותר את תוכנה. לאור העובדה כי עדותו לא עוררה בנו רשם של מהימנות ודווקא אמרתו נושאת עליה את סימני האמת, מצאנו לנכון להעדיפה על פני העדות.

¹⁶ ראה פרוטוקול הדיון מיום 30/03/04, עמ' 8 שי' 31-37.
¹⁷ ראה פרוטוקול עדותו של ריאד עודה מיום 30/03/04, עמ' 10 שי' 15-17.

תאריך: 28/06/05

8

תיק מס': 5398/03

פרשת ההגנה

עדות הנאשם בפרשת ההגנה היתה קצרה, רוויית סתירות ובלתי משכנעת. ראשית יש לציין כי למרות הררי חומר הראיות מטעם התביעה, אשר נסקר בהרחבה לעיל, בחר הנאשם כמעט ולא להתיחס ישירות לראיות אלו ועדותו בחקירה הראשית היתה קצרה ולאקונית.

אלא שאפילו מתוך עדותו של הנאשם, עולות הסתירות. טענת הנאשם בחקירה הראשית היתה כי ישנם אנשים רבים באזור שכם בשם מאג'ד מצרי, כי המדובר במשפחה הגדולה ביותר באזור והוא עצמו מכיר אדם בשם זהה לשלו העובד אף הוא ברשות הפלסטינית. לחיזוק טענתו זו ציין הנאשם כי אפילו שניים מן המפלילים אותו, מנצור שרים ומוחמד נאיפה, שעה שהובאו בפניו לעימות במהלך החקירה, ציינו מייד כי הנאשם איננו אותו מאג'ד מצרי, אליו התכוונו בהפללתם. עם זאת בחקירה הנגדית שינה הנאשם מטעמו "וליתר בטחון" הוסיף גם את הגרסה כי השניים הפלילו אותו בשל סכסוך קודם, וזאת לאור העובדה כי במסגרת תפקידו עצר את השניים בהיותם גנבי רכבים.

ברור כי שתי הגרסאות אינן יכולות לדור בכפיפה אחת. ואם אכן מוחמד נאיפה ציין מייד בפני חוקרי השב"כ כי הנאשם איננו מאג'ד מצרי נשוא הפללותיו, מדוע הנאשם איננו מדבר איתו, בבחינת "עם מי שעושה לי דבר כזה, אין לי מה לדבר"¹⁸?

סתירות אלו מצטרפות למגמתו הכללית של הנאשם להרחיק עצמו, ובכל מחיר, מקשר כלשהו לפעילות בטחונית, גם בדברים שהודה בהם באמרתו, ואין כל ספק שאין בהם לקשרו ולו במאום לפרטי האישום החמורים המיוחסים לו. כך מכחיש הנאשם בעדותו גם ירי כללי לעבר כוחות בטחון, בו הודה באמרתו, העברות כספים בהם היה מעורב ועוד נושאים, המפורטים בהרחבה בעמודים 26-27 לסיכומי התביעה. הנאשם, בניסיונו למלט עצמו, אף הצניע את קשריו עם נאצר עוויס, על אף העובדה כי השניים התרועעו בראשית שנות התשעים בירדן ובבגדד, כעולה מאמרותיו.

לשקריו של הנאשם אודות קיומו של אדם אחר העונה לשמו המרובע, ראה להלן בפרק העוסק בזיהוי הנאשם.

סוף דבר, לא מצאנו כי עדותו של הנאשם בפנינו יש בה לעורר רושם של מהימנות. הנאשם נכשל - ואף לא טרח - בעדותו מלהפריך את שלל ראיות התביעה והסתפק בהכחשה גורפת ולאקונית, גם במעשים המצומצמים בהם הודה באמרותיו. תוך כדי כך הסתכן הנאשם בגרסאות סותרות ושקרים של ממש, אשר אף בהם אין להחמיא למשקל עדותו.

סיכום ביניים:

הנה כי כן, מצאנו כי יש מקום להעדיף את ראיות התביעה על פני עדות הנאשם בפרשת ההגנה, את אמרות עדי התביעה על פני עדויותיהם המגמתיות והשקריות - הכל מן הנימוקים האמורים מעלה בהרחבה. ראיות אלו משתלבות זו בזו ומציגות גרסה סדורה וקוהרנטית ממנה עולה דמותו של הנאשם כרב-מחבלים העוסק, ביחד עם שותפים נוספים, בשילוח מחבלים מתאבדים. כעת נבחן האם אחריותו של הנאשם למיוחס לו, עולה מתוך ראיותו.

זיהוי של הנאשם:

דומה כי השאלה המרכזית בתיק זה נוגעת לענין זיהוי של הנאשם אשר בפנינו, כדמות המופיעה בהפללות הרבות של עדי התביעה כרב-המעללים לו מיוחסים המעשים המתוארים בכתב האישום. עדי התביעה השונים מתארים אדם בשם מאג'ד מצרי, מוסרים פרטים אישיים שונים שלו ואף נוקבים בכינוי בו הוא מוכר, "בזבז". לטענת הנאשם אין כך הדבר, אין לו כינוי כלשהו, ובוודאי לא "בזבז". עוד טען הנאשם כי משפחת מצרי היא משפחה גדולה באזור שכם, ומן הסתם יש בה אנשים נוספים העונים לשם מאג'ד. לטענת הנאשם, ישנו אדם נוסף בשם מאג'ד מצרי אשר אף הוא עובד ברשות הפלסטינית. האם הנאשם שבפנינו הוא אותו "בזבז"?

¹⁸ ראה פרוטוקול עדות הנאשם בפרשת ההגנה מיום 14/06/04, עמ' 9, ש' 48-52.

תאריך: 28/06/05

9

תיק מס': 5398/03

ראשית, יש לציין כי הנאשם עונה בעצמו על שאלה זו באמרתו¹⁹, בה הוא מאשר את כינויו מילדות "בובז". כאן המקום לציין כי אין המדובר בכינוי שגור או נפוץ (כגון כינוי של אדם על שם בנו בכורו, למשל "אבו מוחמד", כינוי אשר כמוהו ימצאו לאלפים). ייחודו של הכינוי, בצירוף שאר הפרטים האישיים של הנאשם, מצביע על החפיפה בינו לבין הנאשם.

אלא שהרשעתו של הנאשם בעבירות החמורות המיוחסות לו, אינה נשענת על כינוי בלבד, אלא גם על זיהוי באופן פרסונאלי ע"י עדי התביעה, איתם עמד בקשרים טובים. כאשר לטענות כי עדי התביעה "התבלבלו" או כיוונו לאדם אחר, הרי שבחינה מעמיקה של חומר הראיות תגלה כי אין בכך ממש. הנאשם מאשר באמרתו את היכרותו עם שאר "גיבורי" האירועים, עדי התביעה המפלילים אותו, ואף מודה בכיצוע עבירות בטחוניות עמם. כך מודה²⁰ הנאשם בהיכרותו עם נאצר עוויס ובביצוע ירי עמו לעבר עמדת צה"ל וכן ביצוע ניסיון ירי. ביחד עם נאצר עוויס אף גורש הנאשם בשנת 1992 מהאזור וביחד נסעו לבגד²¹. הסברה כי נאצר עוויס אינו מכיר את הנאשם וכיוון בדבריו למאגיד מצרי אחר, מופרכת ממש בנסיבות אלו. עוד מאשר הנאשם באמרתו כי מסר כספים למנצור שרים ומוחמד נאיפה והוא אף מאשר את היכרותו האישית עמם. הוא אף מאשר העברת רובה קלציניקוב לידיו של מוחמד נאיפה (על פי גרסת הנאשם, בשל סכסוך פנימי)²².

אם כן, ההיכרות של הנאשם עם עדי התביעה עולה במפורש מאמרתו שלו עצמו. אלא שגם עדי התביעה לא טומנים ידם בצלחת ומרחיבים בענין היכרותם עם הנאשם. מנצור שרים זיהה את הנאשם בשמו המלא בעדותו בפניו וציין כי הנאשם הוא חברו²³. פחד שראיעה מוסר באמרתו²⁴ תיאור מדויק של הנאשם, כולל מקום עבודתו כקצין במשטרה הפלסטינית, גילו, מצבו המשפחתי והיותו אב לשתי בנות (פרטים אותם מאשר הנאשם עצמן באמרתו) ומוסיף כי כינויו של הנאשם הוא "בובז". עד התביעה ריאה עודה, אשר אפילו בעדותו²⁵ המגמתית אישר את היכרותו האישית עם הנאשם לאור שירותם המשותף במשטרה הפלסטינית, מציין גם הוא באמרתו²⁶, שנתקבלה והועדה על פני עדותו, את כינויו של הנאשם ואת העובדה כי הוא חבר בארגון "גדודי אל אקצה". אין לחשוש בעד התביעה אברהים חבישה כי ישכח את הנאשם, לאחר שזה גרס לפציעתו הקשה שעה ששיחק במטול רימונים שהחזיק. גם הוא מזכיר²⁷ את הנאשם בשמו ובכינויו ומציין את חברותו בארגון הטרור. עד התביעה מוחמד נאיפה מוסר²⁸ את מספר הטלפון הסלולארי של "בובז", 059-200596, הדומה באופן מפתיע למספר שמוסר הנאשם עצמו באמרתו²⁹, 059-200569.

טוען הסנגור כי נפלו בחקירה פגמים של ממש בכך שלא נערך לעדים מסדר זיהוי. הסנגור לא הביא אסמכתאות להוכחת טענתו, ואנו לא מצאנו בה כל ממש. ניכר מכל האמור למעלה בהרחבה כי העדים מכירים את הנאשם היטב, מוסרים פרטים מזוהים רבים שלו, חלקם אף הצביעו עליו באולם בית המשפט (גם אם חזרו בהם מהפללתם או תירצו אותה בהסברים שונים ומשונים). אם כן – בפניו מצב של "הצבעה" של העדים על הנאשם, כעל מי שהם מכירים אותו היכרות מוקדמת ולא זיהוי של אדם לא מוכר באמצעים חזותיים שונים (מסדר זיהוי), ואין כל חובת קיום מסדר זיהוי בנסיבות אלו. ראה גם י. קדמי, על הראיות (מהדורת 1999), חלק שני, עמ' 851-852.

כאן המקום אף להידרש לשאלה הסטטיסטית, האמנם יתכן כי המדובר במאגיד מצרי אחר? הנאשם ביקש להגיש, לצורך כך, רישום של משרד הפנים הפלסטיני באשר לשכיחות השם מאגיד מצרי. את המסמך ביקשה ההגנה להגיש על סמך עדותו של הנאשם.

¹⁹ ת/1, עמ' 8 ש' 22-25.

²⁰ ראה ת/1, עמ' 2 ש' 5-12.

²¹ ראה ת/2, עמ' 5 ש' 13-24.

²² ראה ת/1, עמ' 3 ש' 26 ועד עמ' 5 ש' 21.

²³ ראה פרוטוקול עדותו של מנצור שרים מיום 30/11/03, עמ' 1 ש' 35-50.

²⁴ ראה ת/70, עמ' 1 ש' 19-22.

²⁵ ראה פרוטוקול עדותו של ריאה עודה מיום 30/03/04, עמ' 9 ש' 18-22, עמ' 10 ש' 34-39.

²⁶ ראה ת/3, עמ' 5 ש' 4-8.

²⁷ ראה ת/61, עמ' 2 ש' 17 ועד עמ' 3 ש' 2.

²⁸ ראה ת/60, עמ' 5 ש' 12.

²⁹ ראה ת/1, עמ' 2 ש' 25.

תאריך: 28/06/05

10

תיק מס': 5398/03

[גם נסיבות בקשת ההגשה היו, לכל הפחות, מוזרות. הגשת המסמך כלל לא נתבקשה בחקירה הראשית, אלא צצה לפתע בחקירה החוזרת. הנאשם התיימר לאשר את הרשימה שהציג הסגור, בלא כל הסבר מדוע רשימה זו אותנטית או מה היו דרכי הפקתה...]

התביעה התנגדה להגשת המסמך, ואנו קיבלנו³⁰ את עמדתה כי לא ניתן לקבל את המסמך שלא באמצעות עורכו. עם זאת, ועל מנת להפיש את הדעת הצענו - והצדדים קיבלו את הצעתנו - כי התביעה תגיש מסמך מוסכם שיופק ע"י משרד הפנים במנהל האזרחי.

מעיון בשאלתא עולה כי מספר אנשים באזור שכס עונים לשם מאגד מצרי, אולם כולם מבוגרים במיוחד או צעירים במיוחד ולא עונים על תיאורו של מאגיד מצרי הנוכח בעדויות התביעה, כאדם כבן 30 - כולם למעט אדם אחד, הוא הנאשם שבפנינו. באשר לטענת הנאשם³¹ כי פעם נוכח לדעת שישנו אדם נוסף בשם מאגיד אסמעיל מוחמד אלמצרי, אשר לקח הלוואה בבנק על שמו - עיון בשאלתא יגלה עד כמה הטענה שקרית, שכן הנאשם הוא האדם היחיד העונה לשם מרובע זה, לא רק בחתך הגילאים הרלוונטי ולא רק באזור נפת שכס אלא בכל הגדה ואף רצועת עזה!!

אם כן, אנו קובעים כי הנאשם שבפנינו הוא אותו מאגיד מצרי, המכונה "בזבז" המופיע לרוב בראיות התביעה. כעת שומה עלינו לבחון האמנם יש באותן ראיות כדי להביא להרשעת הנאשם במיוחס לו.

פרטי האישום המיוחסים לנאשם

הוכחת פרטי האישום מתבססת על ראיות התביעה, כמפורט להלן. ההגנה לא נדרשה לענין הוכחת עובדות האישום מתוך חומר הראיות (אלא הסתפקה בהכחשתם).

פרט אישום ראשון

פרט אישום זה מייחס לנאשם חברות בארגון הטרור הנודע "גדודי אל-אקצה". הנאשם מופל בפרט זה ע"י שלושה מעדי התביעה, פחד שריעה, אברהים חבישה וריאד עודה. עדויות אלו משתלבות זו בזו, מחזקות זו את זו ועונות על דרישת התוספת הראייתית.

פרט אישום שני

אישום זה מייחס לנאשם נשיאת משרה בארגון האסור, דהיינו כי עמד בראש "גדודי אל-אקצה" באזור שכס בשנת 2002, פיקד על הפעולות הצבאיות שביצע הארגון באותה שנת-דמים, תיאם את פעילות הפעילים הצבאיים, סיפק להם נשק ומימון אותו קיבל מידי מרואן ברגותי ואחרים וכן נהג ליטול אחריות על מעשי הארגון בכלי התקשורת.

בניגוד להכחשותיו הנמרצות של הנאשם, נראה כי שפע העשייה שפעל הנאשם ומעמדו בארגון, נחקקו בזכרונם של פעילים רבים, אשר זכרו לו את פיקודו עליהם, את הכספים שהעתיק עליהם והנשקים שסיפק להם. שורה ארוכה של עדי תביעה מפלילים את הנאשם במיוחס לו בפרט אישום זה, כמפורט בהרחבה בסיכומי התביעה. כך, למשל, מנצור שרים מתאר את מעמדו של הנאשם בארגון, את הכספים הרבים שקיבל מידי במספר הזדמנויות לצורך ביצוע פיגועים וכן כי הנאשם נטל אחריות על פיגועים מטעם הארגון. כך, נאצר עווים המתאר את הנאשם כאיש הכספים אשר היה מממן אותו ואף קיבל מידי סכום של 12,000 ש"ח. כך, מוחמד נאיפה המתאר את הנאשם כמפקד "גדודי אל-אקצה" בשכס, כמי שאישר לו לבצע פיגועים וכן נטל עליהם אחריות בשם הארגון (העד שלח לו לצורך כך את צילום צוואתו של סירחאן סירחאן, הרוצח בפיגוע קיבוץ מצר) וכן כמי שמימן ביצוע פיגועים וסיפק לשם כך כלי נשק. כך גם פחד שריעה המתאר ארוכות את מעמדו של הנאשם כמי שחילק לו הוראות, כמי שנהג לארגן תהלוכות מטעם הארגון ולצורך כך הורה לו להפיץ תמונות שהידים ולירות בתהלוכות וכן כמי שהעביר כלי נשק מפעיל אחד למשנהו בשורת הזדמנויות. שורת עדויות אלו מחזקות זו את זו ועונות למכביר על דרישת התוספת הראייתית, אולם גם מקומה של אמרת הנאשם לא נפקד לענין זה. הנאשם אמנם, כדרכו, מנסה להתרחק מחברותו בארגון ומחתפקיד שנשא בו, אולם גם הוא מוסר באמרתו פרטים המאמתים את אשר מפלילים אותו חבריו, ובכלל זה כי העביר כספים לאנשים המפלילים אותו בכך (נאצר

³⁰ ראה פרוטוקול מיום 14/06/04, עמ' 11-12.

³¹ שם, עמ' 11, ש' 16-20.

תאריך: 28/06/05

11

תיק מס': 5398/03

עוויס, מוחמד נאפה, מנצור שרים), כי קיבל כספים מידי מרואן ברנותי, מוניר מקדח (המוזכר גם ע"י נאצר עוויס) ואחרים, כי סיפק נשק לידיו של נאפה, כי יצר קשר עם תחנות טלוויזיה ערביות, כי סייע להקים אתר אינטרנט עבור הארגון ועוד.

העובדות המפורטות בהרחבה בפרט אישום זה לענין תפקידו של הנאשם, מקומו בהירארכית הארגון בזמן הנתון והפעולות השונות אשר נקט במסגרת תפקידו, ישובו ויידונו שעה שנבקש להצביע על אחריותו של הנאשם לעבירות שבוצעו מטעם הארגון.

פרט אישום שלישי

פרט זה מייחס לנאשם עבירה של ידי לעבר אדם, וזאת בכך שבמספר הזדמנויות ביצע ירי ביחד עם חבריו לארגון לעבר חיילי צה"ל. עד התביעה נאצר עוויס מפליל אותו בביצוע מעשי ירי ביחד עמו. גם הנאשם מציין באמרתו מעשה ירי שביצע ביחד עם נאצר עוויס, כך שבפנינו תשתית ראייתית מלאה להרשעת הנאשם בפרט אישום זה.

פרט אישום רביעי

התביעה חזרה בה מאישום זה, ופטורים אנו מלדון בו.

פרט אישום חמישי

אישום זה מייחס לנאשם עבירת ניסיון לירי, כך שביחד עם נאצר עוויס יצא לירות לעבר חיילי צה"ל, אולם בסופו של דבר נמלכו בדעתם לאחר שנחשפו ע"י כוחות הצבא. גם הנאשם וגם נאצר עוויס מתארים את האירוע באופן דומה באמרותיהם ומצאנו לנכון להרשיע את הנאשם בגין עבירה זו.

אחריות הנאשם למעשי הרצח מכוח תפקידו

פרטי האישום החמורים 6-18 מייחסים לנאשם אחריות למותם של 10 בני אדם בפיגועי ההתאבדות ברחוב יפו בירושלים, ביישוב חרמש ובקיבוץ מצר, וכן את פציעתם וניסיון רציחתם של נוספים באותם אירועים. כל מעשי הרציחות הללו בוצעו ע"י מחבלים מתאבדים אשר נשלחו מטעם ארגון "גדודי אל-אקצה" וע"י הנאשם ושותפיו.

מטבע הדברים, אין אפשרות להעמיד לדון את המחבל המתאבד אשר מוסר את נפשו על מוצח האידאולוגיה הבויה. אין זאת אומרת כי אלו העומדים מאחוריו, ואשר עשוהו ככלי שרת בידם למילוי מטרותיהם הבזויות, צריכים לחמוק מן העונש. דיני העונשין הכירו גם באפשרות להטיל אחריות, ואף אחריות מלאה, על מי שמכוח תפקידו או מעמדו (ויהיה זה גם מעמד בלתי רשמי - ראה ענין "משולם" הנזכר להלן) הניע אחרים לביצוע עבירות.

אחריות ראשי הארגון הטרוויסטי למעשי חברי הארגון - הפן הנורמטיבי

כידוע, מקובלת בתורת המשפט הצבאי דוקטרינת ה"אחריות הפיקודית", לפיה אחראי בעל דרג פיקודי בכיר למעשי פקודיו אשר נעשו על פי הוראתו ואישורו, גם אם בפועל נטל הוא חלק מעשי קטן או אף שולי במעשים עצמם. דומה כי כל נוי שעניינם לו בראשו, לא יוכל לחמוק מן המסקנה החותכת כי אחריות מקבילה, להבדיל אלפי הבדלות, יש להטיל גם על ראשי ארגוני פשע וטרור המכוונים את פעילותם הנפשעת והמורית על ביצועם של מעשי רצח ב"שלט רחוק".

יפים לענין זה דברי כבי' השופט קדמי בע"פ 5589/98 ביטאן סולטאן נ. מדינת ישראל, תק-על 98(3)99. באותו ענין הורשע המערער בעבירת רצח בכוונת תחילה, כאשר הוכח שנתן את הסכמתו ואישורו לביצוע הרצח, ושלח את המבצע העיקרי להוציא לפועל את הרצח, ואף הנחה אותו לגבי שיטת הביצוע. השופט קדמי הדגיש שלולא הסכמתו של המערער לא היה הרצח מתבצע, ולכן מתן האישור לבצע את הרצח היה משול "לירית ההזנקה המשלחת ספורטאי למרוץ", והיא עולה כדי "מעשה של השתתפות בביצוע העבירה". לכן הורשע המערער כמבצע בצוואת ולא כמשדל, ובית המשפט הדגיש כי הוא היה מצוי "במעגל הפנימי של הביצוע", כמי שהיה לו תפקיד בביצוע, והיה "המוח של החבורה", בעוד שמשדל מצוי מחוץ למעגל הפנימי של הביצוע. כבי' השופט קדמי הוסיף

תאריך: 28/06/05

12

תיק מס': 5398/03

1 ואמר כי בנסיבות המתוארות לעיל, כאשר המערער נתן "אור ירוק לרצח" וההנחיות אופרטיביות
2 בדבר דרך הביצוע, היה בהתנהגותו לפחות "מנה גרושה של שידול על דרך העידוד".
3

4 בדנ"פ 1294/96 עוזי משולם ואח' נ' מדינת ישראל, פ"ד (נב) 1, פסק כב' השופט א. מצא כי: "יש
5 לראות במשתתף כזה – שבידו שליטה מלאה על הביצוע ושעשייתו כוללת לא רק פעולות שידול
6 והכנה, אלא גם הנחיית העבריינים הפועלים ופיקוח על פעילותם - מבצע בצוותא לכל דבר".
7 הוא הדגיש כי נוכחות בזירת העבירה איננה יסוד חיוני להיותו של אדם מבצע בצוותא, ואמר:
8

9 "במציאות המשפטית החדשה, התניית האחריות הישירה בנוכחות, פרושה ש'סנדקים'
10 ומנהיגי קבוצות עבריינים, המשלחים לזירת הביצוע את 'דגי הרקק' הסרים למרותם,
11 בעוד הם מנהיגים את הפעילות הפלילית מרחוק, יראו לא כמבצעים בצוותא אלא רק
12 כמשדלים. ואפשרות זו, שבוודאי אינה משקפת את הדין הרצוי, איננה מתחייבת אף מן
13 הדין המצוי".
14

15 אותו פסק דין ניתן לאחר ניתוח מעמיק של דמותו של הרב עוזי משולם ומסקנת השופטים באשר
16 למרות שהטיל על חסידיו.
17

18 עקרונות אלו באו לידי ביטוי לא רק לענין ארגוני פשע, אלא גם לענין נושאי משרה בכירה בארגוני
19 טרור, בפסק דינו המאלף של בית המשפט המחוזי תל אביב, תפ"ח 1158/02 מ"י נ' מרואן ברגותי.
20 ראה גם עקרונות דומים המצוטטים בפס"ד ברגותי הנ"ל, המובאים במאמריהם של מ. קרמניצר
21 "המבצע בדיני העונשין קווים לדמותו", פלילים-א' (תש"ן-1990) 65, בעמ' 72, ומ. גור-אריה,
22 "צדדים לעבירה-תיקון 39 לחוק העונשין במבחן הפסיקה", מגמות בפלילים, עמ' 83.
23

24 מן הפרט אל הכלל

25 אין לך משימה קלה מאשר הוכחת מעמדו הבכיר של הנאשם בארגון גדודי אל-אקצה בשכם
26 וסביבותיה ושלטתו המוחלטת בפעילות הצבאית של הארגון בזמן ששימש כראש הארגון בעיר.
27 ראינו כי הנאשם פעל כמפקד "גדודי אל-אקצה" באזור שכם בשנת 02', ולמרותו סרו פעילי
28 הארגון באופן ישיר. הנאשם היה מעורב בחלוקת הכספים לפעילי הארגון - כספים אשר הזינו את
29 גלגלי הטרור. הנאשם תיאם על פעילות חברי הארגון באזור ועמד בקשר עם מפקד ארגון התנועים,
30 מרואן ברגותי. הנאשם סיפק כלי נשק לפעילים לביצוע משימותיהם ואף היה מעורב בצדדים
31 נוספים בפעילות הארגון כגון ארגון תהלוכות והקמת אתר אינטרנט ועוד כהנה וכהנה מרעין
32 בישין.
33

34 עובדות פרטי האישום הבאים יגוללו כיצד היה הנאשם מעורב בהכנות המקדימות לביצוע פיגועי
35 התאבדות, כיצד פנה פעיל צבאי אליו על מנת לקבל את אישורו לרצח חפים מפשע. נראה בעליל כי
36 ראה עצמו כפוסק בענייני חיים ומוות באזור שכם. ביוזמתו, באישורו ובברכתו של הנאשם יצאו
37 לדרכם פיגועי ההתאבדות המתוארים להלן, ובדין נושא הוא באחריות אליהם.
38

39 נסיים פרק זה ולו באזכור העובדה הסמלית כי במסגרת תפקידו הנאשם הוא זה שמיהר לטול
40 אחריות בשם הארגון על פיגועי ההתאבדות שביצע הארגון. אמנם, בבואו לתת את הדין על
41 מעשיו, נתקף הנאשם בביישנות מעושה ולא חזר על כך, אולם דומה כי הדברים מדברים בעד
42 עצמם ומצביעים מדוע אין מקום ליתן לנאשם לחמוק מהאחריות לה הוא נושא במסגרת תפקידו
43 למעשי הרצח שביצע הארגון בראשו עמד ואשר מיהר להתגאות בהם.
44

45 אלא שאחריותו של הנאשם למעשי הרצח לא מתמצה במישור "המיניסטרילי" בלבד. שכן
46 הנאשם גם שלח ידו בביצוע מעשים של ממש במסגרת הוצאתם לפועל של פיגועי ההתאבדות
47 הנדונים, מעשים המביאים אותו אל מסגרת "המעגל הפנימי" של מבצעי העבירה, הנושאים
48 באחריות כמבצעים ישירים. נדון כעת בחלקו של הנאשם במסגרת הוצאתם לפועל של כל אחד
49 מהפיגועים.
50

51 השתלשלות האירועים הכללית

52 כפירתו של הנאשם באישומים כנגדו היתה כללית וגורפת. הנאשם לא הציג בפנינו כל זירת
53 מחלוקת מתוחמת, אפילו ביחס לחלקים מתוך פרטי האישום אשר כלל אינם נוגעים לו. ההגנה
54 עמדה על הוכחת כל פסיק ותג בהם, גם ביחס לאירועים שבוצעו לאחר שיצא הנאשם מן התמונה
55

תאריך: 28/06/05

13

תיק מס': 5398/03

1 (ראה הפרק הדן בעדותו של אחמד ברגותי הנזכר מעלה) ולא ידעה למסור עמדה אפילו באשר
2 לעצם קרות הפיגועים.

3
4 נוהגה זה של ההגנה להתמיד בהכחשה הגורפת, גם כאשר לעצם מותם של הקורבנות, יש להצטער
5 עליו, בפרט שהחומר הטכני המבסס עובדות אלו הוגש בהסכמתה. לצערנו, לא התגבש ללבנו
6 החשש שמא עומד הנאשם ליתן את הדין בגין מעשי רצח שלא בוצעו. הראיות הטכניות הרבות
7 שהוגשו בהסכמת ההגנה, מבססות את עובדות האירועים המתוארים והתמונות הקשות של
8 קורבנות מעשי הרצח, בהם פעוטות רכים בשנים, לא מותירות מקום לספק בענין זה.
9

10 למועשה, אין מחלוקת של ממש גם ביחס להשתלשלות העניינים הנוגעת לשלבי הוצאתם לפועל של
11 הפיגועים. אם נעמיק ראיות, מעבר לענני האבק שביקשו עדי התביעה להערים בהתחמקויותיהם
12 השונות, נראה כי למעשה הללו (מוחמד נאיפה, מנצור שרים, נאצר עוויס, אברהים ע"א חי) אינם
13 מכחישים את תהליכי ההוצאה לפועל של מעשי הרצח, ומתמקדים בעיקר ב (בהכחשת) חלקו של
14 הנאשם. מכל מקום, קריאה באמירותיהם, מעלה באופן נרחב ומפורט את השתלשלות אירועים זו
15 (ובכלל זה ההכנות, חימוש המתאבדים, צילומם, הסעתם לעבר זירת הרצח וכו').
16

17 אם כן, מצאנו השתלשלות האירועים הכללית, הוכחה כדבעי מתוך הראיות שהובאו בפנינו, וספק
18 האם היא שנויה במחלוקת אמיתית, וכעת נמקד מבטנו לעבר חלקו של הנאשם.
19

20 פרטי האישום 6-8, הפיגוע ברחוב יפו

21
22
23 פרטי אישום אלו מייחסים לנאשם אחריות לרציחתן של אורה סנדלר ושרה המבורגר ז"ל וניסיון
24 גרימת מותם של 45 אזרחים שנפצעו באירוע. האירוע הוצא לפועל מטעמו ובשמו של ארגון "גדודי
25 אל-אקצה". מיוחס לנאשם כי הוא קיבל לידיו את המחבל המתאבד בדירה במחנה בלאטה וביחד
26 עם מחמוד טיטי צילם אותו כשהוא מחזיק ברובה וספר קוראן. לאחר מכן שילח הנאשם את
27 המתאבד, סעיד, לדרכו האחרונה. לאחר הדברים האלה יצא סעיד לכיוון רמאללה שם נשלח ע"י
28 אחמד ברגותי לירושלים, מקום בו פתח ביריות לכל עבר, עד אשר הוכרע, אולם לא טרם שגרם
29 לרצח שתי נשים ופציעת עשרות רבות.
30

31 על חלקו של הנאשם מספר עד התביעה אברהים ע"א ח"י, כאמור בפרוטוקול הודאתו במשפטו
32 (ת' 69, ס"ק 6 לפרט האישום השישי בכתב האישום) ועל עדותו מתבסס החלק באישום הנוגע
33 לנאשם. על הרקע לאירוע, למדים אנו מאמירותיהם של ע"א חי ושל נאצר עוויס. אמירותיהם של
34 עדי התביעה 16,17, מוחמד מצלח ומוחמד עבדאללה הוגשו בהסכמה²¹ ורואים בתוכן כמיוסדים
35 (עדי"י איו"ש 114/01, אבו הלא). מאמרות אלו, בצירוף פרוטוקול הודאתו של אחמד ברגותי,
36 למדים אנו על אחריותו של אותו סעיד לאחר שנשלח וצולם ע"י הנאשם. מן החומר הטכני למדנו
37 על התוצאות הקטלניות של האירוע. אך מובן הוא כי שלל הראיות משתלבות זו בזו ומהוות הרבה
38 מעבר לחיזוק המוגבר הנדרש לעדותו של ע"א חי.
39
40

41 דומה כי בימים אלו אין אדם נדרש לדמיון רב באשר למשמעותו של אקט צילום מתאבד, כשהוא
42 מקריא את צוואתו טרם צאתו לדרכו האחרונה, ומעשהו של הנאשם בהקשר זה מדבר בעד עצמו.
43 אקט זה, בצירוף מעמדו של הנאשם הנזכר מעלה, מבססים את חיותו חלק מן "המעגל הפנימי"
44 של משלחי המתאבד ואת אחריותו המלאה לפיגוע ולתוצאותיו הרצחניות.
45

46 מטעמים אלו מרשיעים אנו את הנאשם באחריות לפיגוע ההתאבדות ברחוב יפו בירושלים,
47 לפציעת האזרחים והניסיון לרצוח נוספים.
48
49

50 פרטי האישום 9-12, הפיגוע ביישוב חרמש

51
52 פיגוע זה הוצא לפועל ע"י מוחמד נאיפה, בסיועם של אכרם אבו-בכר, אוסאמה אשכר ואמג'ד
53 יחיא. מיוחס לנאשם (ס"ק א' וט' לפרט האישום) כי הוא זה שנתן אישור מפורש למוחמד נאיפה
54 לבצע את הפיגוע, ולאחריו אף נטל אחריות עליו בשם הארגון וכן העביר לידיו של נאיפה סכום של
55 \$3,000. באירוע נרצחו לינוי סרוסי, הדס תורג'מן ואורנה אשל זכרן לברכה וכן נפצע יובל אשל.

²¹ ראה פרוטוקול הדיון מיום 14/06/04, עמ' 1 ו 21-22.

תאריך: 28/06/05

14

תיק מס': 5398/03

חלקו של הנאשם עולה מתוך אמרתיו של נאיפה אותן מצאנו, כזכור, לקבל. נאיפה מתאר כיצד, לאחר שסיפר לו אכרם אבו-בכר כי ברשותו מתאבד המוכן לבצע פיגוע, יצר קשר עם הנאשם שאישר לו לבצע את מעשה הרצח (או בלשונו של הנאשם, "למה לא?").³³ יודגש מתוך דבריו של נאיפה כי הורה לאכרם להמשיך בגלגול הפיגוע, רק לאחר שיחתו עם הנאשם וקבלת האישור ממנו. עוד מתאר נאיפה כיצד, לאחר הפיגוע, נטל הנאשם אחריות לפיגוע בשם הארגון ואף העביר לו את סכום הכסף.

חיזוק לדבריו של נאיפה אנו מוצאים לא אחרת מאשר באמרתו של הנאשם המאשר כי מסר לנאיפה סכום כסף יום לאחר הפיגוע להקמת סוכת אבלים לשהיד.³⁴ שאר המעורבים באירוע, שאמורותיהם הוגשו בהסכמה³⁵, מבססים את עובדות האישום בכללו והחומר הטכני מבסס את תוצאותיו הקטלניות ופציעתו של יובל אשל, שאשתו אורנה ז"ל נרצחה לנגד עיניו.

רואים אנו כי הנאשם היה בעל שליטה מוחלטת בהוצאתו לפועל של הפיגוע, ומבצעיו סרו למרותו, הן באומר והן במעש, הן לפניו והן אחריו. הנאשם נושא באחריות מלאה לאירוע שיצא בברכתו, באישורו ובמימונו ושעליו הזדרז ליטול אחריות ואנו מרשיעים אותו באחריות לו.

פרטי האישום 13-18, פיגוע מצר

גם באירוע זה, נשלח המחבל המתאבד, חיית האדם סירחאן סירחאן, ע"י מוחמד נאיפה לקיבוץ מצר. במסע הירי שלו בקיבוץ רצח סירחאן את ילדי משפחת אוחיון, מתן ונועם, את אמם רויטל וכן את תושבי הקיבוץ תרצה דמארי ויצחק דורי, זכרם לברכה.

מעיון באמרתיו של נאיפה עולה כי פעם נוספת פנה לנאשם, בציינו באוזניו כי ברשותו מתאבד נוסף המוכן לשיגור ובבקשה לחמשו בכל נשק, והנאשם דאג לעשות כן. לאחר מכן, פנה נאיפה אל הנאשם כי יקח אחריות על הפיגוע, ואף דאג להעביר לידיו את סרט הצילום של סירחאן מקריא את צוואתו.

הנאשם בכבודו ובעצמו מחזק את דבריו של נאיפה באופן מובהק (תוך הוצאת העוקץ מן הדברים, כהרגלו) כאשר הוא מציין באמרתו כי מסר לנאיפה כלי נשק (לטענתו, בעקבות סכסוך של נאיפה עם אדם אחר) וכן כי לאחר הפיגוע התקשר לתחנת הטלוויזיה היהודית כי הוא מתנגד לביצוע פיגועים בתוך תחומי מדינת ישראל. למותר לציין כי הסיפא שבצד גרסתו של הנאשם, לא אמין בעינינו. הנאשם לא טרח לחזור אפילו על גרסה מתחמקת זו בעדותו והרחיק עצמו מכל מעורבות עם נאיפה או מתן כלי נשק.

המעורב העיקרי הנוסף באירוע אוסאמה אשכר, אשר אינו מזכיר את הנאשם, מבסס את עובדות כתב האישום הנוגעות להכנות לשילוח סירחאן למשימת הרצח והחומר הטכני מזירת הטבח מאשש את תוצאותיו הקטלניות.

דפוס החירארכיה שבין נאיפה לנאשם, כבר תואר להלן והמעשים שנעשו לפני ואחרי הפיגוע, מבססים את אחריותו של הנאשם מכוח מרותו על מבצעי הרצח ומתן האישור לפיגוע ונטילת האחריות עליו. אלא שגם הפעם, מלבד האחריות "המיניסטריאלית", נושא הנאשם באחריות מובהקת לפיגוע בתור מי שהמציא לידיהם של הרוצחים בפועל את כלי הנשק שקטל את תושבי הקיבוץ. אין ספק כי הנאשם נושא באחריות מלאה לאירוע הרצח ואנו מרשיעים אותו בכך.

פרט האישום 19

פרט זה מייחס לנאשם עבירת קשירת קשר לגרימת מוות בכוונה, זאת בכך שהיה שותף למזימה לשלח את סירחאן, לביצוע פיגוע נוסף לאחר פיגוע מצר.

גם אישום זה מתבסס על אמרתיו של מוחמד נאיפה, המתאר כיצד משתברר כי סירחאן נותר בחיים לאחר ההתקפה הרצחנית בקיבוץ מצר, הוחלט לשלוח אותו שוב לבצע פיגוע התאבדות,

³³ ראה ת/ 60, עמ' 4 ש' 25.

³⁴ ראה ת/ 1, עמ' 5 ש' 9-5.

³⁵ ראה פרוטוקול מיום 02/09/03, עמ' 3 ש' 27-28.

תאריך: 28/06/05

15

תיק מס': 5398/03

1 ולשם כך התקשר אל הנאשם. הנאשם מסר את הסכמתו לתוכנית ואף נענה לבקשת נאיפה
2 להמציא לידיו כלי נשק, ובני החבורה אף יצאו לשכם לפגשו ולקחת מידיה את הנשק, אולם נעצרו
3 קודם לכן.
4

5 אודות החיזוקים הרבים לאמרתיו של נאיפה בשורת עניינים - עמדנו זה מכבר. אין ספק כי
6 הקשר הנדון, הוא חלק מתוך "מסכת עובדתית" אחת, הנוגעת לפיגועי טרור שבוצעו ע"י נאיפה
7 והנאשם במסגרת הארגון ובאמצעות סירחאן, ועל כן רואים בהם כחיזוקים גם לענין הפללתו את
8 הנאשם לענין אישום זה.
9

10 גם באשר לדפוס הפעולה והקשר בין הנאשם ונאיפה, עמדנו זה מכבר ואין ספק כי אישורו של
11 הנאשם את התוכנית הרצחנית והתחייבותו להמציא כלי נשק, הופכים אותו לשותף בקשירת
12 הקשר.
13

14
15
16 סוף דבר, מרשיעים אנו את הנאשם בכל המיוחס לו, למעט פרט האישום הרביעי, ממנו
17 חזרה התביעה.
18

זכות ערעור כחוק

21 ניתן והודע, 28/06/05, בלשכה. המזכירות תמציא עותק לידי הצדדים.
22
23

24
25 שופט

26
27 אב"ד

28 שופט